

Datum

20 juni 2022

Onderwerp

Inbreng VNG t.b.v. het CD Vreemdelingen- en Asielbeleid 22 juni

Geachte dames en heren,

Op woensdag 22 juni debatteert u met staatssecretaris Van der Burg over het Vreemdelingen- en Asielbeleid. De laatste dagen hebben zich veel nieuwe ontwikkelingen voor gedaan, vandaar dat we u pas zo kort voor het debat van onze visie op de hoogte kunnen brengen.

Vanuit de VNG vragen we uw aandacht voor de volgende actuele onderwerpen:

1. Crisisnoodopvang – gemeenten werken vooruitlopend op goede afspraken met het rijk mee aan crisisnoodopvang om de situatie in Ter Apel per direct te verbeteren;
2. Oekraïense vluchtelingen – Gemeenten lopen tegen de grenzen van opvang aan.

Daarnaast spelen nog twee andere zaken:

3. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV) - één departement moet de regie hebben op de toekomst van AMV die meerderjarig worden. En er is budget nodig dat mee ademt met de instroom van AMV in Nederland.
4. Gezinslocaties - wat prevaleert: jeugdzorg aan minderjarige kinderen of het terugkeerbeleid?

Inleiding

Vanuit de gedachte dat mensen meedoen in onze maatschappij zetten gemeenten zich gezamenlijk in voor een inclusief en maatschappelijk gedragen beleid dat recht doet aan de behoeften en de talenten van onze huidige én nieuwe inwoners. Er is echter sprake van een verhitte woningmarkt, een krappe arbeidsmarkt, enorme overbelasting van de COA-opvanglocaties (en hun personeel) en van de gemeentelijke organisaties die opvang voor ontheemden uit Oekraïne moeten verzorgen. In die realiteit hebben gemeenten de taak om te zorgen voor draagvlak in de samenleving voor de realisatie van opvanglocaties, leefbaarheid in buurten en wijken en voor een goede integratie van vergunninghouders.

Gemeenten zijn bijzonder efficiënt in het uitvoeren van die taak. De laatste twaalf maanden hebben gemeenten meer dan 25.000 statushouders aan een woning geholpen, waarmee ze nagenoeg hun wettelijke taakstelling hebben gehaald. Daarnaast verblijven er tussen 6.000 en 7.000 mensen in gemeentelijke crisisnoodopvang. We zijn nu bezig daar nog extra plekken voor vrij te maken. En er verblijven inmiddels 65.000 Oekraïners in gemeenten: 45.000 in gemeentelijke opvang en 20.000 bij particulieren. Het is goed te realiseren hoeveel mensen dit zijn. Zeker in vergelijking met de rijksopvang; bij het COA verblijven per 1 juni 41.000 asielzoekers, waarvan 14.000 met een status. Al met al is de conclusie gerechtvaardigd dat gemeenten meer dan hun fair share aan de oplossing van de huidige crisis bijdragen.

1. Crisisnoodopvang

Wij hebben begrip voor de acute problemen waar de staatssecretaris zich voor gesteld ziet. De problemen in het Aanmeldcentrum te Ter Apel hebben de afgelopen dagen geresulteerd in intensief overleg tussen het Rijk, gemeenten en de veiligheidsregio's. Het heeft nog niet geresulteerd in concrete afspraken. Wel hebben de gemeenten via de veiligheidsregio's de crisisnoodopvang opgeschaald. Hierdoor is de ergste nood in Ter Apel gelenigd.

Gemeenten zijn overigens van mening dat het **lange termijnperspectief** onderdeel moet zijn van elke oplossing. Ook in het recente advies van de ROB en de Adviesraad Migratie (ACVZ) komt het gebrek aan een integrale visie naar voren. Zij adviseren daarom werk te maken van een lange termijnoplossing door kansrijke asielzoekers te laten opvangen door gemeenten, naar rato van het aantal inwoners en met voldoende geld van het rijk. [De VNG](#) herkent de conclusies en aanbevelingen. De VNG ziet het rapport als een oproep aan het rijk de [Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen](#) in de praktijk te brengen.

2. Opvang Oekraïense vluchtelingen

Uit [onderzoek](#) door de VNG, gepubliceerd op 15 juni, is gebleken dat driekwart van de gemeenten niet genoeg personele capaciteit heeft voor de opvang. In vrijwel alle gemeenten blijven andere werkzaamheden liggen of worden uitgesteld. Ruim de helft van de gemeenten geeft aan extra mensen aan te willen nemen, maar geen personeel te kunnen vinden. Naast deze problemen met de personele capaciteit spelen ook problemen met werkdruk en uitval van gemeenteambtenaren.

Tenslotte maken gemeenten zich zorgen over de beschikbaarheid van gemeentelijke opvangplekken. Momenteel is 90% van de beschikbare 50.000 opvangplekken bezet. De verwachting is dat de instroom van vluchtelingen ook de komende maanden gestaag blijft doorgroeien. Daarnaast moeten de gemeentelijke opvanglocaties buffers hebben om vluchtelingen die nu bij particulieren zijn ondergebracht op te kunnen vangen.

Overigens geldt in zijn algemeenheid dat voor gemeenten drie criteria van belang zijn bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen:

- Uitlegbaar: zorg dat de opvangregelingen voor Oekraïners congruent zijn met die voor de eigen bewoners én voor vluchtelingen met een verblijfsstatus. We zullen ook van een onorthodoxe aanpak weer moeten komen tot democratisch gelegitimeerde besluitvorming op lokaal niveau.
- Uitvoerbaar: er moet een einde komen aan de versnipperde departementale aanpak en er moet ruimte zijn voor aanpassingen.
- Betaalbaar: vergoeding van alle kosten van gemeenten.

3. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV)

Het kabinet zet in op brede preventie, passende zorg en gelijke kansen. Jongeren tot 18 jaar die dat nodig hebben krijgen jeugdzorg. Voor jongeren die meerderjarig worden en die zorg nodig blijven houden is verlengde jeugdzorg beschikbaar. Maar er is een uitzondering op dat laatste: AMV komen niet in aanmerking voor verlengde jeugdzorg. Wij zien twee oorzaken voor deze omissie. Ten eerste is er geen departement dat zich verantwoordelijk voelt voor deze groep. Een integrale aanpak van de problemen van AMV, zodat ook zij mee kunnen doen in onze samenleving, vergt echter regie. Regie betekent coördinatie van de inspanningen van diverse departement op het hele dossier. Concreet gaat het om het structureel regelen van de benodigde verlengde opvang en begeleiding van AMV tot 21 jaar vanaf 2023. Het vorige kabinet heeft een incidentele financiering beschikbaar gesteld

van 10 miljoen voor 2022. Opvang en begeleiding van AMV tot 21 jaar dient structureel gefinancierd te worden net zoals dat voor andere jongeren in Nederland geldt. Dit budget dient mee te ademen met de instroom van AMV in Nederland.

4. Gezinslocaties

Uitgeprocedeerde gezinnen met minderjarige kinderen verblijven in een 'Gezinslocatie' (GLO). Hoewel gezinnen eigenlijk dienen terug te keren naar het land van herkomst, lukt dit om verschillende redenen vaker niet dan wel. In de praktijk houdt dit in dat gezinnen en kinderen soms jarenlang op de GLO locaties verblijven die zeer streng, sober en vrijheidsbeperkend zijn.

In de gemeenten Amersfoort, Emmen, Gilze-Rijen, Katwijk en Tytsjerksteradiel is een gezinslocatie (GLO) gevestigd. Op 1 januari 2019 zijn deze gemeenten verantwoordelijk geworden voor de jeugdhulp op COA-locaties. De ondersteuning voor jeugdigen op deze locaties werd daarmee een gedeelde verantwoordelijkheid tussen Rijk en gemeenten.

Volgens de Jeugdwet moeten gemeenten voorzieningen treffen die jeugdigen helpen gezond, prettig en veilig op te groeien, te groeien naar zelfstandigheid en voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren.

Gemeenten zorgen zo goed als zij kunnen voor kinderen zonder verblijfsvergunning, maar het inzetten van jeugdhulp is niet toereikend en soms zinloos, onder andere omdat kinderen soms jarenlang op een Gezinslocatie (GLO) verblijven. Verder zorgen de leefomstandigheden in de GLO en het regelmatig verplaatsen van gezinnen tussen de GLO's, ervoor dat effectieve hulpverlening vrijwel nooit gerealiseerd kan worden. Dit leidt ertoe dat kinderen vaak jarenlang in uitzichtloze omstandigheden verkeren. Volgens de betrokken gemeenten is dit in strijd met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De betrokken gemeenten hebben in een brief aan de staatssecretarissen van der Burg (J&V) en Van Ooijen (VWS) aandacht gevraagd voor de knelpunten die de uitvoering van hun wettelijke taken belemmeren. We roepen u op de staatssecretaris dezelfde vragen te stellen:

- Op welke grond is het te verantwoorden dat gezinnen met kinderen onder de huidige omstandigheden worden opgevangen in een GLO?
- Op welke manier verwacht het kabinet dat gemeenten aan hun wettelijke taak in het kader van de jeugdwet kunnen voldoen. Hoe verhoudt die wettelijke taak zich ten opzichte van de asielwet en de doelstellingen in het kader van terugkeer. Wat dient te prevaleren?
- Stellen we als samenleving de rechten van het kind centraal of de kaders die terugkeer moeten bevorderen?

Zorgen de huidige sobere maatregelen binnen een GLO er inderdaad voor dat terugkeer wordt bevorderd?